

ВОВЕД

Пејачката активност е една од основните активности којашто се практикува секој училиштен час како во детската градинка, така и во училиштето. Нема човек, којшто не пеел во своите детски години. Ова е активност преку која изведувачот ги изразува своите емоции, доживувања и расположенија. Преку пеењето не се развиваат само музичките способности и умеења поврзани со пејачката активност, туку и многу други, поврзани со секојдневниот живот на човекот – се збогатува речникот, а со тоа и можноста за подобро вербално изразување, се формира концентрација на вниманието, се развива тимска работа, истовремено се почнува и се завршува изведуваната песна за да се постигне исто темпо, иста динамика итн. При пеењето се гради јасна дикција, се постигнува изразност на зборовите, се усовршува дишењето итн.

Песните со нивната содржина се богат извор за воспитно дејствување врз учениците. Притоа, воспитното дејствување се остварува врз емоционална основа, т.е. сите изведувачи колективно доживуваат исти чувства кои ги провоцира песната. Преку песните учениците ја осознаваат реалноста, се запознаваат со проблемите карактеристични за нивната возраст, добиваат познавање за видовите празници (национални, фолклорни, социјални и др.) и за различни појави во општеството.

Но, за жал, консуматорското однесување кон музичкото творештво сè повеќе ги лишува децата од активна пејачка активност. Наставникот е тој, којшто треба да биде подготвен да создава интерес кај учениците за развивање на активност. Наставникот е тој, којшто треба да умее да го контролира квалитетниот тек на работата со учениците.

Исполнувањето на песните е тесно поврзано со формирањето на вокално-хорски навики. Наставникот по музичко образование треба да е запознат со општите механизми на пејачката активност за формирање на пејачки навики. Затоа, во овој труд се разгледуваат *условиите од кои зависи правилно формирање на пејачки навики*. Сето она што е кажано до тука ја определува актуелноста на разгледуваниот проблем – пеењето како основна музичка активност и формирање на пејачки навики.

За правилно комплексно развивање на пејачките умеења е неопходно да се изведуваат песни различни по својот карактер.

Вториот проблем, којшто се разгледува во овој труд е формирањето на националниот идентитет кај учениците. Зошто овој проблем е актуелен во моментот и зошто треба да му се посвети специјално внимание?

Може без сомнение да се каже, дека ова е проблем не само на Република Македонија, туку на сите држави, коишто се присоединуваат кон Европската унија, што во иднина ѝ претстои и на нашата држава. Ова значи дека, таа ќе се вклучи во европското културно, политичко и економско пространство. Во моментот младата популација расте и се развива во услови на европската интеграција и глобализација, коишто се поагресивно навлегуваат во сите сфери на животот. При вакви состојби, запазувањето и развивањето на националната специфика бара извршување на целенасочна и долгорочна државна политика, базирана на интердисциплинарни научни истражувања, посветени на особеностите на националниот идентитет и патиштата за неговото зачувување во европското разнообразие.

Традициите на секој народ се важен услов за неговото зачувување како национална припадност, за утврдување на неговата национална свест и национален идентитет. Глобализацијата и европската интеграција провоцираат неопходност од зачувување на својата оригиналност во културата, како и запазување на националниот идентитет. Како резултат на глобализацијата постепено се осознава нов начин на живот, се појавуваат нови битови форми, кои ги заменуваат традициите, кои го менуваат начинот на поведење итн. Така што постепено се губи она што не прави различни.

Природната реакција спрема глобализацијата треба да биде грижа за зачувување на традициите, за осигурување на нов живот на националното музичко творештво, за зачувување на специфичниот облик на песните за деца.

Нема мали и големи култури. Може да се зборува за вредноста на културите. Секоја култура е единствена и незаменлива. Културниот идентитет е резултат на демократскиот избор на човекот да се самоопредели. Разликите во културата не треба да водат до конфликти, како што е тоа случај со разликите во религијата, етничката припадност итн. Културните разлики треба да обединуваат, а не да разделуваат, секој треба да го почитува правото на другиот да се изјасни, да се покаже. Од една страна емигрирањето на Македонци во странство и од друга страна емигрирањето на други националности во Република Македонија води до мешање на културите. Тоа го поставува развитокот на културата во нови услови – во мултикултурен контекст, што за нас е ново гледиште. Ова бара определена предвремена подготовка, нагласување. Паралелно со восприамањето на ваквото разнообразие, ние треба да ја зачуваме и нашата специфика. Луѓето треба да бидат подготвени за новите услови во коишто живеат, за новите промени во културното меѓусебно однесување. Луѓето треба да развиваат толеранција кон етничките и религиозните разлики и припадности.

Истражувањето направено од Владо Петровски и неговите колеги за етничките разлики, етничката оддалеченост и етничката толерантност во училиштата во Република Македонија покажува дека значителен дел од учениците од македонската и албанската припадност го поддржува ова гледиштето, дека треба да учат во различни училишта. А тие се двете основни етнички групи во Р. Македонија. Помалите етнички групи како што се ромската, турската и влашката не го поддржуваат ова мислење. Тие, како и голем дел од учениците од македонската и албанската етничка припадност сметат дека со мешаните паралелки според етнички состав се постигнуваат хармонични односи меѓу припадниците на етничките групи во Република Македонија (Петровски 2005). Секако, дека на треба да се игнорира првата категорија ученици кои јавно и јасно го искажаа своето мислење. Нашите педагошки напори во иднината треба да се движат во насока на зголемено внимание и интерес за овие групи ученици.

Претставените резултати и направените заклучоци покажуваат неопходност од специјална грижа за обединување на нација врз основа на почитување и вреднување на етничките и културните разлики внатре во државата, врз основа на градење на национален идентитет, што ни создава чувство на гордост пред другите држави дека сме Македонци.

Ние сите сме сведоци на значителните промени коишто настанаа во *демографската карта на светот* на крајот од XX век. Во последниве години очигледна е емиграција на млади луѓе во други држави со цел да го продолжат своето образование или да најдат работа. Чест случај се мешаните бракови и како резултат на тоа составот на државите се променува, сè повеќе станува многунационален. Во странство етничките разлики ја губат својата острина. Таму ти си претставник на Република Македонија. Во овие нови услови зачувувањето на националниот идентитет и формирањето на чувство на припадност кон својата татковина кај децата и младите луѓе добива сè поголема актуелност. Тие треба да бидат подготвени да го запазат во себе споменот за македонското и да се чувствуваат горди, дека се дел од оваа прекрасна држава, независно од местото каде ќе живеат и творат во иднина.

На сите ни е јасно дека треба да се запази националната култура којашто ги вклучува и културите на припадниците на етничките заедници. Но, ова нема да се случи само по себе. Напротив, ова е долг процес, којшто бара многу напори, специјално изградена програма за обучување и подготовка на наставниците во училиштата. Еден мал дел од оваа програма е пејачката активност и песните коишто учениците ги исполнуваат. Песната е едно од средствата, преку кое младата популација ги развива во себе чувствата кон татковината. Кај младите луѓе уште во детските години треба да се поттикнува

интересот кон музичка активност, особено интересот кон песни кои ја откриваат убавината и големината на татковината, традицијата и вековните борби за слобода на татковината. Затоа, од особена важност е формирањето на умеења за пејачка активност и селекцијата на песните. Затоа, особено внимание треба да се посвети на разликите и богатството на музичката култура во училиштата. Можностите од Интернет да се дознава за различните култури, глобализацијата и промените на демографската карта на светот не задолжуваат да се грижime за зачувување и утврдување на националната музика, за зачувување и репродукција на одделните национални вредности кои не противречат, на никаков начин, на утврдените европски вредности. Европа на културите означува запазување на националната културна идентичност на одделните држави и на заедничкото културно разнообразие и богатство на Европа. Културата на Европа означува збир на најдобрите достигнувања во одделните држави во границите на Европа. Разнообразието на одделните европски култури ја прави убавината и силата на присуството на европската духовна реалност и световното културно пространство. Неопходно е на еден многу балансиран начин да се изгради личноста, од една страна, како граѓанин на светот и од друга страна, како претставник на дадена нација, како носител на определена национална култура. Културата е можеби најсилната сфера, којашто се спротиставува на глобализацијата и на овој начин влијае за зачувување на уникатноста, особено на помалите држави. *„Иднинаџа на свејоџ може да биде зачувана само ако бидоџ зачувани кулџуриџе на народиџе, ако биде зачувана во рамкиџе на еден џолесен економски и информаџиски режим нивнаџа национална и кулџурна иденџичносџ“* (Семов 2006).

Изборот на почетна училишна возраст се определува од факторот дека детскиот глас се развива најактивно до 9-10 годишна возраст. Почетокот на образованието е најсензитивен период во развивање на детето кога тоа се сретнува со новата средина, продолжува да се развива во нови услови, а училиштето станува главен фактор во оформувањето на неговото гледиште кон светот. Затоа, наставникот треба да покажува специјална грижа и да помага во процесот на развивање на детскиот глас, како и да влева чувство на национална и културна припадност и толерантност кон другите етноси. Според горенаведеното, за *џековноџо исџражување од особена важносџ е избороџ на џеснаџа*, којашто се користи во училиштата. Од една страна, песните треба да бидат разнообразни според жанрот, темпото, емоционалното дејство итн. Од другата страна, песните треба да бидат со разнообразна содржина и да ги претставуваат карактеристиките на различните етноси. Тие треба да покажуваат на различните празници, годишните времиња, семејството, животните, природата, компјутерите, т.е. сето

она што е поврзано со животот на децата и со нивната околина. Познато е, дека промените во општеството се одразуваат и на содржината на учебниот материјал, кој го добиваат учениците. Ова е особено изразено во песните кои ги учат учениците по музичко образование, затоа што тие треба да ги одразуваат сите актуелни случувања во животот на децата и учениците, како и околината во која живеат – семејството, домашните животни и омилените играчки, животните и птиците итн. Од ова произлегува задача за осовременување на песните во содржините по музичко образование. Учебниците по музичко образование треба да бидат поатрактивни, да содржат теми од секојдневието на децата, како на пример темите од областа на компјутериката, од областа на новите меѓусебни односи меѓу родители и ученици итн. Авторите треба да водат сметка за содржините на песните да бидат современи и привлечни за учениците.

Сето ова ја определува актуелноста на проблемот за пејачката активност и неопходноста од целенасочено искористување во наставата во насока на формирање на национален идентитет кај младото поколение.

Основната цел на трудот е истражувањето на зависноста меѓу усовршувањето на пејачката активност кај учениците од четврто одделение и формирањето на национален идентитет.

Основната хипотеза на истражувањето ја опфаќа претпоставката, дека преку правилен избор на песните, преку начинот на нивното изучување и формирање на пејачки навики кај учениците од четврто одделение, може да се формира чувство за национален идентитет.

Задачите, преку кои се организира истражувањето, се:

1. Да се направи правилен избор на песните, погодни за воспитување на национален идентитет во услови на глобализација и интеграција.
2. Да се проучува проблемот за формирање на пејачки навики кај учениците од четврто одделение.
3. Да се истражуваат промените кои настануваат кај учениците од четврто одделение во однос на нивното чувство за национален идентитет.

Објект на истражување се учениците од четврто одделение на основното училиште „Горѓи Сугарев“ – Битола, Република Македонија. Исто така, учениците од гимназијата „Јосип Броз Тито“ – Битола, како и студентите од Славјанскиот универзитет – Битола.

Предмет на истражување е пејачката активност на учениците. Во сегашниот труд за целите на истражувањето се користат:

1. Педагошки експерименти – аргументи, обука и контрола;
2. Педагошко набљудување;
3. Интервју;
4. Анкета;

5. Истoриски преглед на лиџературни извори и др.

Се истражува процесот на формирање на основните пејачки навики кај учениците од четврто одделение како цел на часот по музичко образование во училиште. Во почетокот на учебната година се проучуваат пејачките умеења на секој ученик индивидуално преку специјално одбрани песни. Следува обучување во кое не се користат песните од почетното истражување. На крајот од учебната година учениците се тестираат одново со истите песни како на почетокот. За самата обука се избираат песни, чијашто содржина дава можност да се формира национален идентитет. Песните треба да имаат современо звучење. Тие им се претставуваат на учениците на интересен начин и на начин на кој можат лесно да ги запамтат. За претставување на секоја песна се разработува оригинален емоционален нагласок соочен со социјалниот обид, возрасните особини и интерес на учениците. Се користат и специјални вежби за формирање на пејачките навики. Во дисертацијата се прави теоретска анализа на психофизиолошките карактеристики на формирање на пејачките навики. Од една страна таа го вклучува и разгледувањето на динамички стереотипи, анализирањето на физиолошките основи на пејачкото изведување итн. Од друга страна се разгледуваат психофизиолошките карактеристики на учениците на почетокот на нивното образование, нивните индивидуални особини и во врска со тоа формирањето на пејачките навики. Се дава преглед на современите научни тенденции за содржината и суштината на пејачката активност, за проблемите на музичкото воспитување и обучување, претставени на различни меѓународни конференции и други научни форуми.

Основен поим, за кој се работи во трудот – навика, се разгледува како задолжителна компонента на секоја активност. Навиките се дејства кои како резултат на повеќекратно повторување се автоматизираат и сознанието се исклучува при нивното изведување. Автоматизирањето го ослободува сознанието од контрола над исполнувањето на моторните, сензорните, интелектуалните операции од кои се состои дејството.

Вториот основен поим во овој труд – национален идентитет, се изразува во демократската слобода на човекот да се самоопредели. Идентитетот е индивидуален, т.е. на одделната личност и колективна, т.е. на етносот, нацијата или на друга заедница. Во рамките на националниот идентитет се разгледува и етничкиот идентитет. Во музиката дури се зборува за идентитет на определена музичка фолклорна област или конкретно село.

Секој од претставените поими има и друго толкување ако се разгледува во друг контекст.